

Grip op de historie van Grijpskerk

**Wandelen
met een
verhaal**

Vereniging Dorpsbelangen Grijpskerk
2015

Overzicht van de route door Grijpskerk

Voorwoord

Tegenwoordig nemen we vaker de auto. Zelfs in je eigen dorp pak je hem al snel om even naar de winkel te gaan, of om de kinderen naar school te brengen. Het is soms zo erg, dat je de auto pakt voor twee straten verderop! Vaak gebruiken we dan een excuus en zeggen we in ons eigen dialect: "Snel, ik heb het druk". Je raast aan mooie monumentale gebouwen voorbij. Als dorpsbewoner ken je ze één voor één. Niet nadenkend welke oorsprong en welk verhaal achter ieder gebouw schuil gaat. Nu u dit boekje in handen heeft en zo gaat beginnen aan een wandeling door het dorp Grijpskerk, zult u verbaasd staan. Het dorp Grijpskerk biedt u mooie gebouwen en een interessante geschiedenis.

Zodra je familie of kennissen op visite krijgt en het weer het ook maar even toelaat, is juist een wandeling door je eigen dorp een relaxte bezigheid. Als inwoner van Grijpskerk laat je vol trots de mooie gebouwen en woningen van het dorp zien. "Dit huis is gebouwd in uuh...uuh". Al lopend kijk je stiekem op je smartphone op zoek naar het antwoord. Pas vier straten verder zeg je ineens: "1888!" Maar ook als niet Grijpskerker is het aangenaam vertoeven hier. Met dit boekje en/of deze app begint u aan een prachtige wandeling.

Neem gerust de tijd en laat u verrassen door foto's en wat in het boekje staat. Het dorp heeft u zoveel moois te bieden. Geniet van deze leuke wandeling. Ik houd u niet langer op. Ik moet er namelijk weer vandoor: "Ik heb het druk".

Veel plezier.

Klaas Kuperus
Vereniging Dorpsbelangen Grijpskerk

Grijpskerk is een dorp met veel voorzieningen. Zo heeft het dorp een winkelstraat, een openluchtzwembad, tennisbanen, voetbalvelden, sporthal, scholen, een station enzovoort. Kortom een dorp om trots op te zijn.

Colofon

Naar een idee van Jolanda Palsma-Crawfurd, Crawfurd's Corner
In opdracht van Vereniging Dorpsbelangen Grijpskerk
Tekst: Emmy Wagenaar Hummelinck, De Kleine Schakel
Archiefphoto's: Bindert Helder en stichting Kluften en Waarden
Fotografie: Emmy Wagenaar Hummelinck, Jolanda Palsma
Verhalen: Geert Zijlstra, Mien Westerkwartier
Lay-out en druk: Paul Pasveer, drukkerij STIP, Leeuwarden
Uitgave 2015

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, PDF of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vereniging Dorpsbelangen Grijpskerk.

De lengte van de route is circa 4,5 kilometer.

***Bij dit boekje behoort een App voor uw telefoon en/of tablet met een verkorte versie van dit boekje. De GPS-route van de app wijkt, om technische redenen, iets af van de hier beschreven route.
Daar waar in de tekst verwezen wordt naar de app, is een extra verhaal opgenomen.
De app kunt u downloaden onder de naam Groningen Routes.
Klik op 'Kies een route'. Vervolgens vindt u deze route onder de balk Westerkwartier.***

Het ontstaan van Grijpskerk

Rond het begin van onze jaartelling vestigden zich al mensen langs de oevers van de Lauwers, destijds een belangrijke rivier die uitmondde in zee. Zij hebben door het oprukkende zeewater rond 500 na Chr. het veld moeten ruimen, maar kwamen weer terug toen het gebied door opslibbing langzaam maar zeker hoger en droger werd. Rond 1200 werden de eerste dijken aangelegd en monniken van Gerkesklooster hebben de inpoldering van de monding van de Lauwers aan het eind van de dertiende eeuw in etappes voortgezet.

Omstreeks 1425 werd door het Gerkesklooster gestart met de inpoldering van de Ruige Waarden, een groot onontgonnen (ruig) kweiderlandschap. Zowel het klooster als de andere grond-eigenaren hadden er baat bij deze gronden tegen de zee te beschermen. Bij een geschil over de verdeling van de grond, in 1446 en 1449, duidt de naam Johan Grijp op, een brouwer uit de stad Groningen, en ook een familielid Herman Grijp blijkt land in de Ruigewaard te bezitten. Rond die tijd moet de familie Grijp de Reitsemaborg verkregen hebben.

Eén van de telgen van deze familie was Nicolaas Grijp, vermoedelijk priester in de Der Aa-kerk in Groningen. Hij bouwde aan het eind van de 15e eeuw een kapel, naar men aanneemt op zijn borgterrein. Rondom de kapel, die in 1507 tot kerk werd verheven, ontstond langs de polderdijk een dorp, dat logischerwijs 'Grijpskapelle' of 'Grijpskerke' genoemd werd. De griffioen (de grijpvogel), het wapen van de familie Grijp, is altijd in het wapen van de gemeente Grijpskerk blijven staan.

Na verloop van tijd ontstond er een langgerekt dorp doordat voor de huizenbouw de dijk werd gevolgd. Na aanleg van het Poeldiep en door de bedrijvigheid in de daardoor ontstane haven, groeide het dorp wat in de breedte, maar pas aan het einde van de 19^e eeuw breidde het dorp zich echt uit.

Veel Grijpskerkers hebben zich in de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648), bij het ontzet van Groningen in 1672 en in de Tweede Wereldoorlog tegen de bezetters gekeerd, vooral over de Tweede wereldoorlog valt nog veel te vertellen.

- Deze wandelroute start op de parkeerplaats in het centrum van Grijpskerk, waar u precies tussen de voormalige vergaderlocaties van de gemeentebesturen staat.

Grijpskerk. — Dezicht op de Herv. Kerk

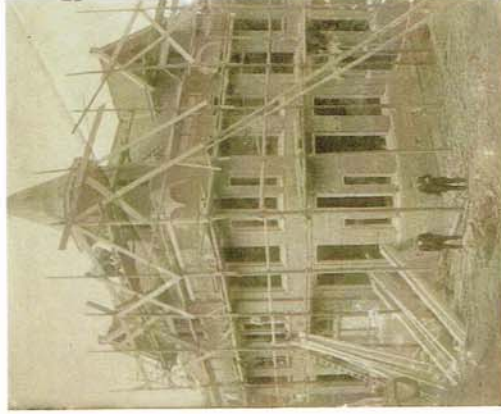
Vanaf het moment dat de gemeentewet van 1851 in werking trad, vergaderden gemeentebesturen in cafés en logementen. Daarin kwam in 1881 verandering toen de drankwet bepaalde dat het verboden was om te vergaderen op locaties waar onder hetzelfde dak ook alcoholische dranken verkrijgbaar waren. Vaak werd in eerste instantie een stuk aan het pand aangebouwd met een eigen 'alcoholvrije' ingang, maar doordat het takenpakket van het gemeentebestuur zich uitbreidde, ontstond toch de behoefte aan een eigen – groter – onderkomen. Zo ook in Grijpskerk. Werd er eerst vergaderd in Hotel "Vogelzang" (dit hotel is vervangen door het pand naast de parkeerplaats), in 1887 verrees een echt gemeentehuis er schuin tegenover, nu hoekpand Herestraat 48.

Uitg. J. J. Uiterwijk.

Herestraat. Grijpskerk.

Maar ook dat jasje werd 25 jaar later te klein, zodat in 1913 op de andere hoek, in de tuin van de pastorie, opnieuw een gemeentehuis werd gebouwd. Dit ging niet geheel zonder slag of stoot, want de voormalige eigenaresse (zie nummer 31) had bij testament de tuin aan het hervormde kerkgenootschap geschonken en bepaald dat het terrein ten gunste kwam aan de predikant en niet verkocht mocht worden. De predikant had echter geen behoefte aan de tuin en stond toe dat deze in erfpacht afgestaan werd aan de gemeente, om zodoende de weg voor de bouw van het gemeentehuis vrij te maken. Het pand is, naar voorbeeld van het raadhuis van Ten Boer, door gemeentearchitect Siekman ontworpen en in maart 1914 geopend.

Het heeft dienst gedaan totdat gemeente Grijpskerk in 1990 door de gemeentelijke herindeling bij gemeente Zuidhorn werd gevoegd en het raadhuis overbodig werd. Daarna is het bij diverse partijen in gebruik geweest. Het is nu in particulier bezit en is, behalve als woonhuis, geschikt gemaakt voor B&B, vergaderingen, feesten, partijen en het is sinds 11-11-'11, als vanouds, weer trouwlocatie.

APP

**Een man een man, een woord
Een verhaal over veldwachter Boonstra die weigert om de zieke
en zwakke Joden uit te leveren aan de Duitse bezetters**

7. Het woonhuis er tegenover valt op door de bijzondere bouwstijl. Hier woonde de vermaarde fokveetekenaar, -schilder en later -fotograaf Tabertus Melissen (1903-1983). Het huis is waarschijnlijk ontworpen door architect Van der Molen uit Visvliet. Architect Eppe van der Molen heeft in de periode rond 1930 heel wat gebouwen in Grijskerk ontworpen. Overal in het dorp is zijn hand te herkennen in panden die gebouwd zijn in de Groninger versie van de Amsterdamsche School. Deze kenmerkte zich door horizontale belijning, het gebruik van donkere, hardgebakken, stenen en een grote variatie in metselverbanden.

Weg vervolgen

8. Het hoekpand rechts is weer een duidelijk voorbeeld van de bouwwijze van de sobere Gronings-Amsterdamsche School waar vooral het accent op de horizontale belijning ligt.

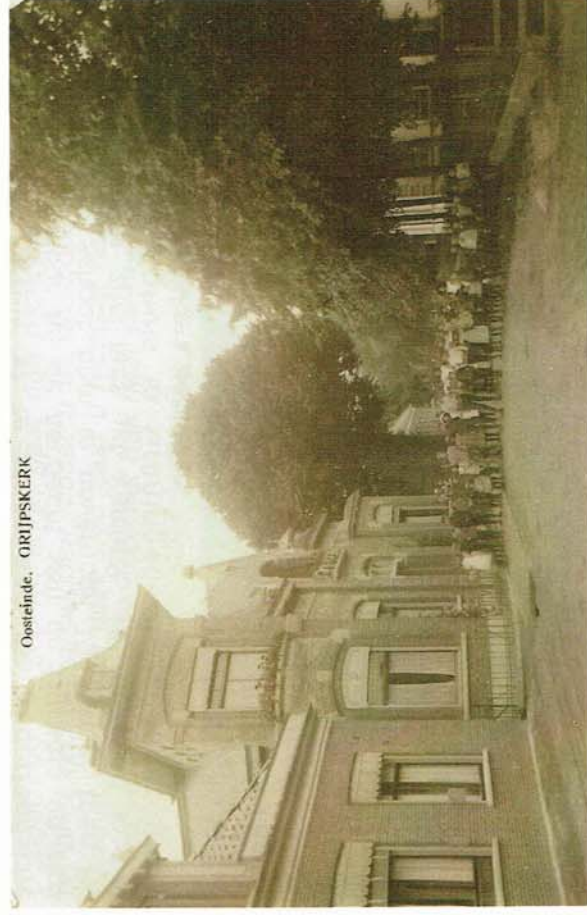

9. Aan de rechterkant van het café-restaurant leidde een doorrit naar de stallen van de "Vereniging tot veredeling van het Paardenras" (1884 - 1978). Deze vereniging genoot landelijke bekendheid.

U loopt recht door de Groningerstraatweg in, een straat met interessante monumentale villa's uit begin 1900.

10. Het pand op nummer 31 (links) uit 1911 heeft een bijzondere gevel. Dit was destijds het duurste huis dat in het dorp gebouwd werd (ontworpen door de bekende Groninger architect P. v. d. Wint). De bouwkosten bedroegen toen 30.000 tot 40.000 gulden. In het huis bevinden zich nog diverse elementen van het huis dat er voordien stond.

14. Nadat u het imposante monument voor oorlogsslachtoffers bent gepasseerd, ziet u rechts het oudste gedeelte van de begraafplaats met diverse bijzondere grafmonumenten. Er liggen hier veel personen die voor Grijpskerk van belang zijn geweest. Links is een apart omheind gedeelte als Joodse begraafplaats ingericht.

Wanneer u doorloopt en de begraafplaats verlaat, komt u op de Oosterkade. Wandel nu, rechts aanhoudend, naar de Stationsstraat (of de Poel).

15. De Poel is ontstaan bij een doorbraak van de zeedijk voordat de Ruige Waarden waren ingepolderd. Door de kracht waarmee het water door het gat in een dijk stroomt, ontstaat een draaikolk die een diep gat uitslijt, een zogenaamde poel. Halverwege de negentiende eeuw is het noordelijke deel van de Poel, die toen tot aan de Herestraat liep, gedempt en marktplein geworden. Nu zijn er parkeerhavens.

16. Het Poeldiep werd begin 17e eeuw gegraven, zodat de Poel met het Hoendiep werd verbonden en de functie van haven kreeg. Vanaf 1674 onderhield Lucas Clant van de Aykemaborg van hieruit een veerdienst op Groningen. De vier schippers hoefden daarvoor geen rechten te betalen, op voorwaarde dat de borgbewoners, hun familie en het personeel kosteloos mee mochten.

Bij de Poel en in het havengebied dat was ontstaan, heerste vroeger veel bedrijvigheid. Er stonden o.a. cafés, er woonden ambachtslieden en er werd jaarmarkt gehouden.

17. Aan de Stationsstraat op nr. 4 (tegenover de parkeerhavens) ziet u nog het Schippershuis met op de bovenverdieping de deur naar het pakhuis.

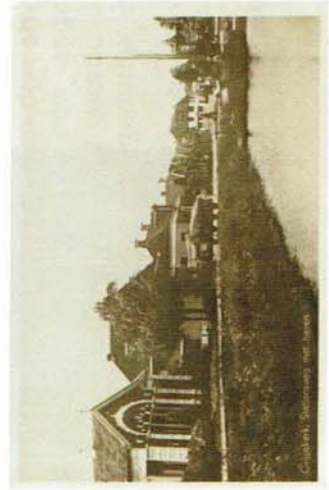

Loop nu de Stationsstraat verder in, houd het Poeldiep aan uw linkerhand.

18. Het grappige huis met klok- en trapgevel is niet zo oud als het lijkt. Op de plek van het rechterdeel stond in 1940 nog een vrij-stand huis.

19. Op nummer 16, waar van 1848 tot 1902 het eerste werkhuis van Grijpskerk stond (een opvanghuis waar arme mensen werk, voedsel en onderdak kregen), werd in 1903 een huis gebouwd in een andere dan toen gebruikelijke stijl. Deze nieuwe villa-achtige stijl met serre, dakkapel en balkon begon omstreeks 1900 ingang te vinden op het platteland van Groningen. Ook langs deze weg staan nog meer prachtige rentenierswoningen.

20. U kunt even het "Hoogholtje" (de hoge houten brug) oplopen en een blik op het Poeldiep werpen.

Wandel nu voorbij de garage, steek de zijweg (de Roder) over, ga na ca. 50 m. rechts het park in en dan direct weer links en houd links aan. U loopt dan richting station.

21. Op het station heeft u vanaf het perron een prachtig uitzicht over de polders. De spoorlijn en het station werden in 1863 aangelegd, maar pas op 1 juni 1866 werd het traject Groningen - Leeuwarden in gebruik genomen. In 1881 werd het station vervangen, het bleef tot 1976 in gebruik. Er kwam, zoals voor veel NS-stations, een modern exemplaar voor in de plaats. In de jaren negentig werd het gebouw buiten dienst gesteld en verhuurd aan kunstenaar Gert Sennema, die er een atelier in vestigde. In mei 2005 is het gebouw door onbekende oorzaak in vlammen opgegaan.

Vanaf het station komend, kunt u eventueel rechtsaf richting de T-splitsing lopen om het vroegere Stationskoffiehuis uit 1873 te bekijken. Erachter lagen de eerste tennisbanen van Grijpskerk (1910).

U loopt vervolgens weer terug richting station. Tegenover het station loopt u het recreatiepark weer in.

22. Dit sport- en recreatiepark is geopend in 1978. Het omvat de ijsbaan, tennisbanen, voetbalvelden en sporthal "De Bokkediek". De hal is genoemd naar een oude dijk die hier gelegen moet hebben.

In het park zijn bovendien springschansen voor het fierljeppen (polisstoksprongen). Dit is de enige plek in Groningen waar deze Friese sport officieel bedreven wordt.

U gaat rechtsaf de Roder op.

De Roder is gelegen op een van de oudste zeekeringen.

Na ruim 100 m. slaat u linksaf en komt u op de Griffioenlaan. Bij de eerste kruising staat u in de Kastanjelaan.

23. Aan deze laan staat aan uw rechterhand een rij middenstandswoningen in de z.g. 'Groninger stijl' (nr. 11 t/m 3) van de hand van de, inmiddels bekende, architect Van der Molen. De toepassing van horizontale lijnen, verschillende metselverbanden, steensoorten en decoraties en de variatie in plaatsing van portieken, erkers en schoorstenen, is hier heel mooi te zien.

Steek nu de kruising over (Nicolaas Grijpstraat) en houd rechts aan.

24. Rechts ziet u de Gereformeerde kerk die in 1938, eveneens in de Groninger stijl, door architect Henri Rots uit Groningen is ontworpen. Deze kerk is gebouwd omdat de kerk aan de Lageweg te klein werd. Dit vorige pand is vanaf de Friesestraatweg nog te herkennen in het, nu rood geverfde, bedrijfsgebouw van een garage.

Rondom de kerk had Van der Molen, (inmiddels samengegaan met architect Gelderloos) een heel kavelpatroon in kaart gebracht om te bebouwen. De oorlog gooide echter roet in het eten en bebouwing heeft pas veel later in na-oorlogse stijl plaatsgevonden. Midden op het plein, dat nu begroeid is, stond vroeger een muziekkoepel.

Na de kerk steekt u het kruispunt over en loopt u de Reitsema Burchtstraat in. Deze straat is vernoemd naar de Reitsemaborg. De Reitsemaborg is in het begin van de 18e eeuw afgebroken nadat de toenmalige eigenaar de schulden niet meer kon betalen.

De borgen of heerden

In de gouden eeuw stonden er zo'n 200 borgen in alle soorten en maten op het Groninger land. Een groot aantal daarvan ontstond vanuit stenen toevluchtsoorden, vierkante bouwwerken waar men zich kon terugtrekken (borgen) voor hoge waterstanden en vijanden. Later zijn deze steenhuisen uitgebouwd tot woonhuizen (heerden). Zowel de Reitsemaborg als de Aykemaborg (ook wel Aykemaheerd genaamd) zijn waarschijnlijk uit steenhuisen ontstaan.

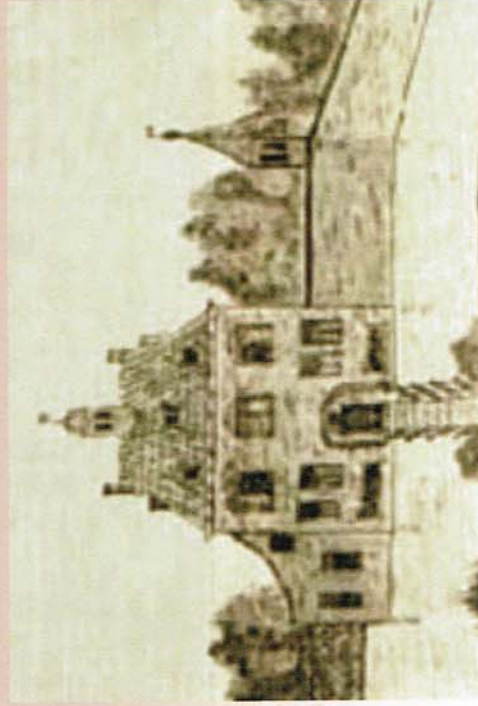
In 1445 wordt voor het eerst melding gemaakt van de familie Reitsema, die waarschijnlijk een heerd met steenhuis bezat. De Reitsemaborg werd niet veel later bewoond door de familie Grijp, een brouwersfamilie, evenals de latere bewoners Burmannia en Van Asschendorp. Nicolaas Grijp was vermoedelijk van 1483 tot 1503 priester in de Der Aa-kerk in Groningen.

De borg werd door schulden in 1675 en daarna in 1701 verkocht aan respectievelijk Lucas Clant van Aykema en de borgheer van Nienoord en moet ergens tussen 1701 en 1730 gesloopt zijn.

De Aykemaborg

(Akumma) wordt voor het eerst genoemd in een akte van 1495. Hij stond even buiten Grijpskerk ten noorden van de Friesestraatweg. De borg is door huwelijk en vererving in de familie Clant gekomen.

De laatste bewoner, Lucas Clant, was actief in de (landelijke) politiek maar hij verloor zijn verstand. In 1755 moest de borg gerechtelijk verkocht worden. De borg is in 1768 gesloopt.

25. De Reitsemaborg was één van de twee borgen die Grijpskerk rijk was. Hier woonden vooraanstaande families, waaronder de families Grijp en Van Asschendorp (zie kader). Helaas zijn er geen afbeeldingen van de Reitsemaborg te vinden.

U loopt door tot aan de Jonkerslaan. Vervolgens slaat u rechtsaf. U passeert de Aykema Burchtstraat, de Aykemaborg stond een eindje buiten Grijpskerk aan de Bosscherweg. U loopt door tot de volgende kruising.

26. Rechts van de kruising, waar nu een parkeerplaats is, stond nog een molen, De molen heette "De Vrouwe Ida". In 1890 werd deze molen afgebroken en herbouwd in Noordhorn. Ze staat daar nog steeds als "De Fortuin".

U slaat echter linksaf en loopt de Clantlaan in.

27. Familie Clant woonde op de Aykemaborg. Deze adellijke familie was zeer invloedrijk in de Groninger Ommelanden.

Na huisnummer 5 gaat u rechtsaf door de hekjes het voetpad op.

28. U loopt nu over het voormalige borgterrein van de Reitsemaborg. Bij opgravingen zijn hier aardewerk en ploegsporen uit het begin van de jaartelling ontdekt.

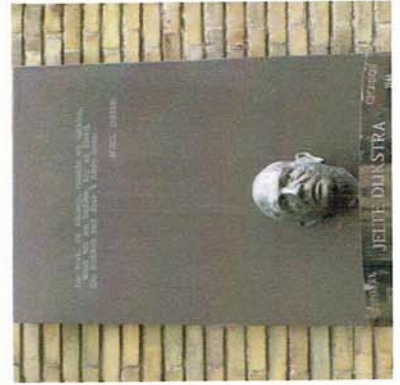
Aan het eind van het pad gaat u even rechtsaf.

29. Het witte pand is de Oude Pastorie van de Hervormde Kerk (zie gevelsteen). In een gedeelte van deze pastorie was vroeger een winkeltje gevestigd. Het gebouw wordt nu onder andere als vergaderruimte gebruikt.

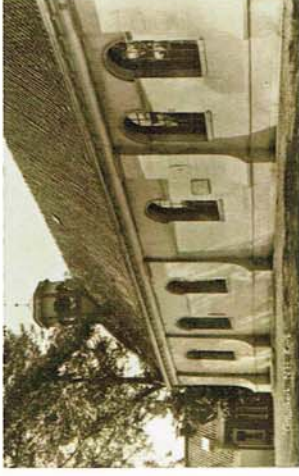
U keert om en houdt de kerk aan uw rechterhand.

30. Het schoolgebouw links (ook architect E. van der Molen) is geopend op 15 december 1933. Dit was in de jaren dertig een heel moderne lichte school. Hij is nu ondermeer in gebruik als peuterspeelzaal, jongeren centrum en cultureel centrum. In 2007 is hier op de gevel een plaquette geplaatst ter herinnering aan de dichter Jelte Dijkstra, één van de bekendste Groninger dichters. Hij bleef zich met Grijskerk verbonden voelen en schreef onder het pseudoniem "Nikloas Griep". De plaquette is gemaakt door Grijskerker Gert Sennema.

31. Op de gevelsteen van de Nederlands Hervormde Kerk staat: "In 1496 werd de eerste kerk gebouwd. In 1582 door oorlogsgeweld verwoest en herbouwd in 1607". Zoals in de inleiding vermeld, heeft Nicolaas Grijp de eerste kerk (kapel) laten bouwen. De windvaan is dan ook getooid met de Griffioen. De kerk had tot 1871 een spitse toren. De spits werd vervangen omdat men bang was dat hij zou instorten.

In december 2000 werd er weer een nieuwe spits op het gebouw geplaatst naar voorbeeld van het exemplaar dat tot 1871 op het gebouw stond.

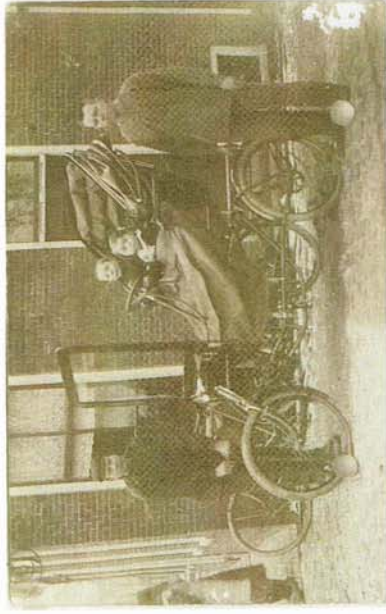
Het orgel is gebouwd door L. en J. van Dam uit Leeuwarden (vader en oom van P. van Dam, zie nummer 5) en op 25 oktober 1832 in gebruik genomen. Het is geschonken door mevrouw Aaltje Thomas Wiersema (tevens voormalig eigenaresse van de tuin waar het tweede raadhuis werd gebouwd). Als dank werd in 1878, in opdracht van de kerkvoogdij, een gedenksteen op haar graf geplaatst.

Op het kerkhof wordt niet meer begraven sinds op 1 februari 1867 de begraafplaats aan de Oosterkade in gebruik werd genomen.

U houdt links aan en gaat de Molenstraat in.

32. Dichter Jelte Dijkstra, (zie nummer 30) werd op 7 juli 1897 op nummer 16 geboren. Hij overleed op 4 mei 1946.

33. Nummer 22 was vroeger van smid Miske, die ook mooie hondenkarren bouwde.

34. Ook het hoekpand aan het einde van de straat, met het platte dak, is ontworpen door architect Van der Molen. Loop door tot het einde van de Molenstraat.

Oorspronkelijk ging alle verkeer van Groningen naar Leeuwarden dwars door het dorp, maar in 1938 startte de realisatie van een nieuwe verbinding om het verkeer uit de dorpskern te weren. Daardoor werd de Lageweg in tweeën gedeeld en enkele huizen werden afgebroken. Het tracé lag vóór de Tweede Wereldoorlog al klaar, maar de weg kon pas rond 1950 worden voltooid.

U keert om en loopt weer terug.

35. Aan de linkerkant stond ter hoogte van nr. 51 een woning waarvan de Joodse gemeenschap van 1879 tot 1948 de linkerhelft huurde als synagoge. Het pand is aan het einde van de 20ste eeuw verdwenen.

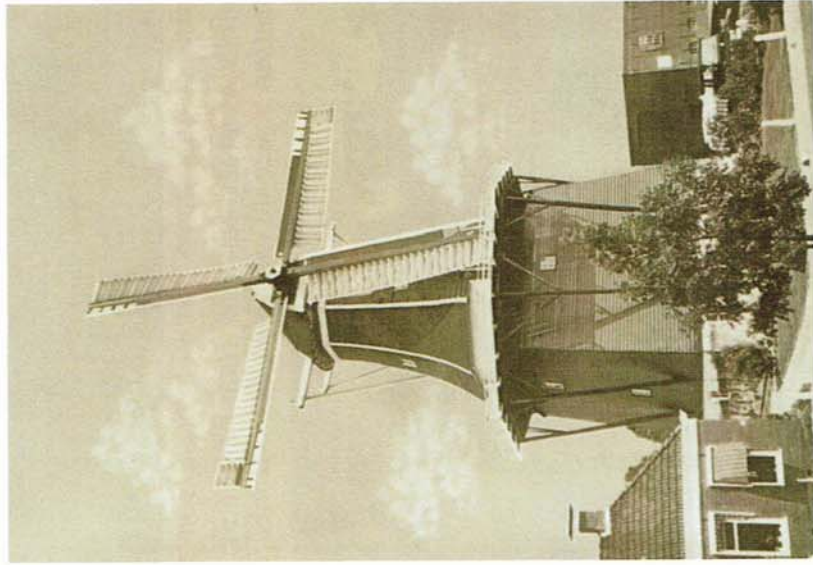
36. Op nummer 41 staat een zeer fraai herenhuis, uit ongeveer 1870, met rozetten boven de ramen en een bijzondere voordeur.

37. Als u geluk hebt is de molen open. In 1854 stond hier al een molen, die in bezit was van de familie Kruisinga. In 1899 werd hij verkocht en werd de in 1840 in Niezijl gebouwde molen hier herbouwd. Familie Kruisinga bleef tot 1914 eigenaar. Naast de molen had deze molenaar een logement met paardenstalling die inmiddels is verdwenen.

Door de vierkante onderbouw en de 5 verdiepingen is deze molen zeer bijzonder en de grootste in de wijde omgeving. Hij is nog beperkt in gebruik.

De molen is enkele keren gerestaureerd; na de tweede restauratie is hij op 26 september 1975 door de heer R.J.H. Kruisinga, toen CHU fractievoorzitter in de Tweede Kamer, in gebruik gesteld.

Vanaf de trans kunt u in noordelijke richting in de verte het transformatorhuisje zien, waar in de Tweede Wereldoorlog het bevolkingsregister werd verstoofd.

Links langs de Bosscherweg ziet u het terrein van de Aykemaborg. Op Google Earth zijn de grachten door een afwijkende kleur in het gewas nog zichtbaar.

APP

**Het transformatorhuisje
Burgemeester en personeel van het gemeentehuis weigeren
naar de pijpen van de bezetters te dansen en brengen de gehele
administratie onder in het transformatorhuisje aan de
Bosscherweg**

U loopt de Molenstraat verder door en houdt de kerk weer aan uw rechterhand.

38. Het huizenblok links werd in 1936 onder architectuur van Gelderloos en (alweer) Van der Molen gebouwd.

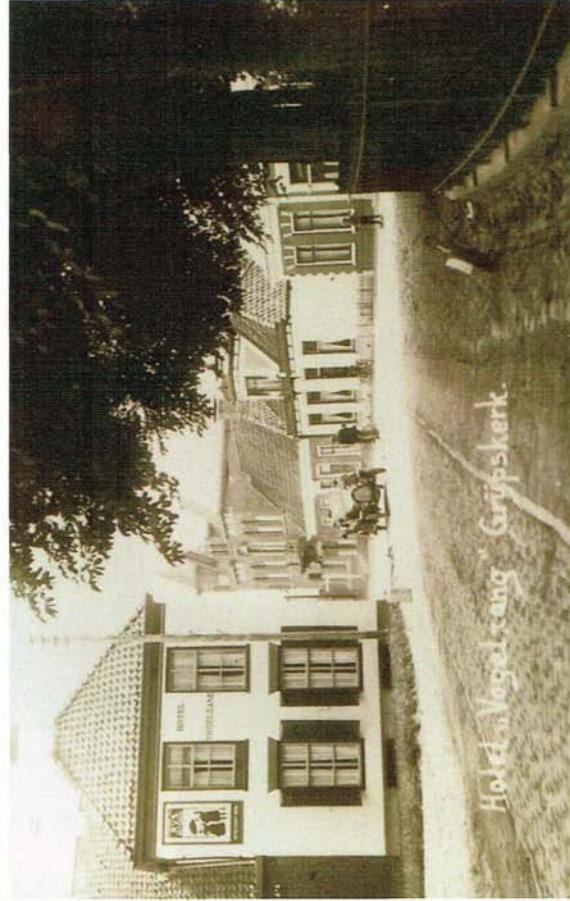
De Molenstraat gaat over in Kerkplein.

39. Op nummer 1 was vroeger een graan/zaadhandel gevestigd. Let op de zeer fraaie voordeur. Het pand stamt uit de 19e eeuw.

U bent nu weer in de Herestraat.

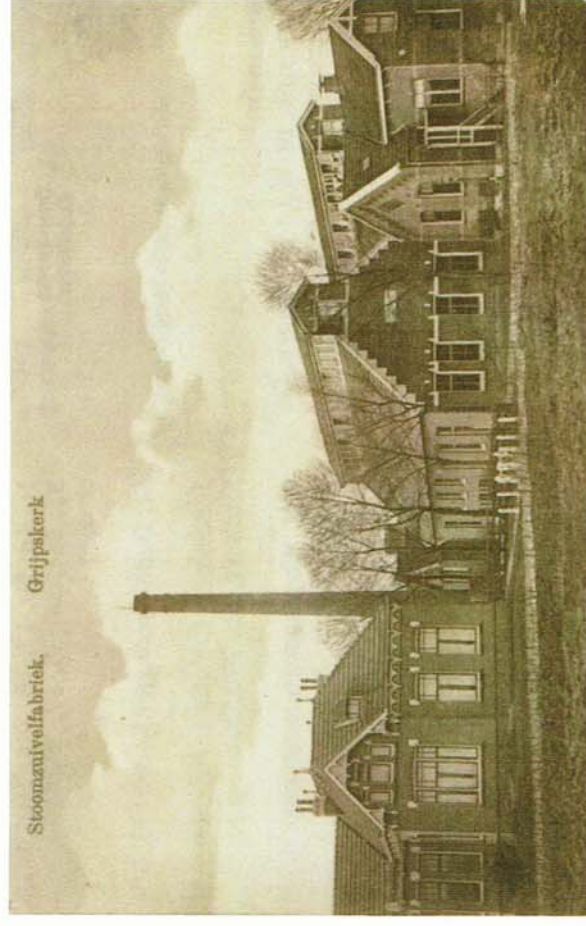
40. Let rechts op de mooie voordeur van nummer 56, een woonhuis uit ± 1840.

41. Op de plek van het laatste pand aan uw linkerhand stond vroeger het alom bekende hotel "Vogelzang" (zie gemeentehuis, nummer 1). In 1929 werd achter het hotel ook een tennisbaan aangelegd.

U bent nu weer terug op het beginpunt van de route, wij hopen dat u een plezierige wandeling hebt gehad.

42. Wilt u nog verder wandelen, dan kunt u nog even de Friestraatweg oversteken en een kijkje nemen bij de Oude Melkfabriek. Op 14 januari 1889 werd de zuivelfabriek in Grijpskerk aan de Fabrieksweg (nu Kievitsweg) geopend. Aanvankelijk werd er vooral boter geleverd aan Engeland. De zaken gingen goed, zodat in 1893 een ijshuis en een kaaspakhuis werden bijgebouwd. In 1912 was dit één van de grootste melkverwerkende fabrieken van Nederland. In 1930 werd hij uitgebreid, maar door de economische crisis zakte de afzet in. De fabriek legde zich daarna toe op de productie van melkpoeder en gecondenseerde melk. Na fusie met de zuivelfabriek in Gerkesklooster, in 1968, nam deze de productie over en werd de Grijpskerker fabriek overbodig. In januari 1970 werd de inboedel verkocht. De hoge stenen schoorsteen werd op 14 mei 1980 opgeblazen. De rest van de fabrieksgebouwen werd later aangewezen als rijksmonument. Nu is er een aantal kleine bedrijven en kunstenaarsateliers in gevestigd.

Met dank aan:

De heer B. Helder en mevrouw A. Vink-Hoogstra voor hun grote inzet, adviezen en het ter beschikking stellen van de historische foto's.
Stichting Klufden en Waarden voor waardevolle aanvullingen en het ter beschikking stellen van archieffoto's.

Marketing Groningen voor het mogen aansluiten bij de App Groningen routes.

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt door de financiële bijdragen van:

Gemeente
Zuidhorn

NAM Nederlandse Aardolie Maatschappij B.V.

Bronnen:

Formsma, dr. W.J.: Grijpskerk, De Geschiedenis van een Groninger gemeente (1986)
Helder, B.; Vink-Hoogstra, A; c.s.: Gemeente Grijpskerk 'n omzien verbreed (2003)
Helder, B.; Vink-Hoogstra, A; c.s.: Gemeente Grijpskerk 'n omzien verbeeld (2012)
St. Klufden en Waarden, VVV, Helder, B.: Wandelroute Grijpskerk (1987)
Kuipers J.J.: verzameld en aangepast door Helder, B. en Ufkes, T.: Blevten

Martini, R.: Geschiedenis van de bouwvereniging in de gemeente Grijpskerk
Kamminga, W.: Het Grijpskerk van gisteren
Kamminga, W.: Grijpskerk van crisis tot bevrijding
Visser, H. Kattenbeld G.W.: Het Westerkwartier in woord en beeld.
Artikelen verzameld uit streekblad Het Noorden in woord en beeld
www.aj-zandstra.nl
www.archieven.nl
Overige internetbronnen

Fotoverantwoording:

Archief B. Helder: archief foto 5, 6, 9, 10, 24, 33

Archief Stichting Klufden en

Waarden: archief foto wapen, 1, 1b, 1c, 1d, 9b, 13, 16, 16b, 19, 21, 29, 31, 31c, 34, 35, 37, 38, 41, 41, omslag

St. Oude Groninger Kerken: 5, 5b

J. Palsma - Crawford: recente foto's 1e, 6b, 29b, 30b

E.M. Wagenaar Hummelinck: recente foto's 2, 4, 7, 7b, 8, 11, 12, 14, 17, 17b, 18, 19b, 21b, 23, 23b, 30, 31b, 34b, 36, 37b